

UKRAINOS KONSTITUCINĖS TRADICIJOS: NUO PYLYPO ORLYKO KONSTITUCIJOS IKI ŠIUOLAIKINĖS KONSTITUCINĖS REFORMOS

Prof. dr. JURIJ BAULIN

*Ukrainos Konstitucinio Teismo pirmininkas,
Ukrainos teisės mokslų nacionalinės akademijos tikrasis narys*

Gerbiamasis prezidiumo pirmininke,
gerbiamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininke,
gerbiamieji kolegos!

Man didelė garbė būti pakviestam į šį iškilmingą renginį ir Ukrainos Konstitucinio Teismo teisėjų vardu širdingai pasveikinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22-ųjų metinių proga!

Taip pat esu dėkingas už galimybę pirmą kartą per tą laiką, kai bendradarbiaujame su Lietuvos Respublikos Konstituciniu Teismu, kreiptis į tokią garbingą auditoriją!

Gerai žinoma, kad Lietuvos Respublikos Konstitucija buvo priimta 1992 m. spalio 25 d. šalies referendume.

Šiuo istoriniu teisės aktu lietuvių tauta, prieš daugelį amžių sukūrusi Lietuvos valstybę, patvirtino savo suverenitetą ir teisę gyventi nepriklausomoje, demokratinėje ir teisinėje šalyje.

Tai tapo logišku ilgametės lietuvių kovos dėl savo laisvės ir nepriklausomybės, teisės į nacionalinę tapatybę, gimtąją kalbą ir papročius, teisę laisvai gyventi ir dirbti savo protėvių žemėje rezultatu.

Šiuo požiūriu norėčiau pažymėti, kad konstituciniai Lietuvos Respublikos ir Ukrainos procesai turi daug bendro, ir ne tik dėl to, kad mūsų tautos kadaise gyveno vienoje galingoje valstybėje – Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

Ukrainos ir Lietuvos konstituciniai procesai yra panašūs tuo, kad mūsų tautų priėjimas konstitucionalizmo idėjoms turi senas tradicijas.

Ukrainos konstitucionalizmo ištakos glūdi Tripolės kultūros žemdirbių ir jų palikuonių – slavų genčių antų ir venedų – paprotiniuose įstatymuose. Vėliau šiuos įstatymus į istorinį raštijos paminklą – teisyną „Rusų tiesa“ įtraukė Jaroslavas Išmintingasis.

Vidaus teisės sistemos formavimuisi didelį poveikį darė Lietuvos Statutų nuostatos. Statutai ne tik tapo senovinių vadinamųjų kazokų laisvių pagrindu, bet ir, išleisti įvairiais leidimais, kadaise buvo svarbiausias teisės šaltinis pagrindinėse Ukrainos žemėse.

Vis dėlto ypatingą vietą tarp šalies konstitucinės teisės ištakų užima Pylypo Orlyko konstitucija – dokumentas, kuris, pasak žymaus Ukrainos istoriko Oleksandro Ohloblino,

„išreiškia ukrainiečių tautos politinę valią visam kultūringam pasauliui ir yra neužmirštas Ukrainos valstybinės ir politinės minties paminklas“.

Keletas žodžių apie šio istorinio dokumento autorių.

Pylypas Orlykas, Ukrainos etmono Ivano Mazepos bendramintis ir artimiausias bendražygis, gimė 1672 m. Vilniaus krašte kilmingoje čekų ir lietuvių šeimoje. Jo tėvas Stepanas, Lenkijos kariuomenės karininkas, katalikas, ilgą laiką tarnavo Abiejų Tautų Respublikos kariuomenėje; jis žuvo mūšyje su turkais prie Chotinės praėjus metams nuo Pylypo gimimo. Pylypo motina Iryna Malachovska buvo kilusi iš kilmingos stačiatikių lietuvių ir baltarusių, „Hrymalos“ herbo turėtojų, giminės.

Jaunasis Pylypas gavo tinkamą mokymą ir gerą išsilavinimą. Visų pirma jis mokėsi Kijevo Mohylos akademijoje, kuri tuo metu buvo viena prestižiškiausių švietimo įstaigų Rytų Europoje. Kilmingas išsilavinęs jaunuolis, mokantis penkias užsienio kalbas ir turintis diplomato talentą, greitai padarė karjerą Ukrainos etmono I. Mazepos kanceliarijoje ir pradėjo eiti generalinio raštininko pareigas, t. y. tapo antru pagal svarbą Zaporožės kariuomenės pareigūnu.

Karolis XII ir I. Mazepa, 1709 m. birželio 28 d. pralaimėję Poltavos mūšį, kartu su savo palyda, šeimos nariais ir likusia kariuomene buvo priversti prašyti prieglobsčio Turkijoje. Tais pačiais metais etmonas I. Mazepa mirė ir buvo palaidotas svetimoje žemėje.

1710 m. balandžio 5 d. prie Benderų miesto susirinkusioje radoje (taryboje) zaporožiečiai – vyresnybė ir kazokai – naujuoju etmonu išrinko P. Orlyką. Būdamas aktyviausias I. Mazepos idėjų sekėjas, jis visą gyvenimą paskyrė tam, kad būtų sukurta Vakarų Europos koalicija, kuri padėtų išlaisvinti Ukrainą. Deja, jo planams nebuvo lemta būti įgyvendintiems. Visos P. Orlyko pastangos išlaisvinti Ukrainą žlugo.

P. Orlykas mirė 1742 m. gegužės 24 d. svetimame krašte, Jasuose, Moldovoje, galvodamas apie tėvynę ir svajodamas apie laisvą ir nepriklausomą Ukrainą.

Rinkdama P. Orlyką naujuoju etmonu, kazokų rada kartu priėmė „Zaporožės kariuomenės teisių ir laisvių paktus ir konstitucijas“ – šis dokumentas geriau žinomas kaip Pylypo Orlyko konstitucija.

Konstituciją sudaro preambulė ir šešiolika skyrių, joje nustatyti Ukrainos valstybės pagrindai: valdžios institucijų sistema, teritorinė struktūra, karinė sistema, socialiniai ir ekonominiai dalykai, valstybinė religija ir kt.

Dokumento preambulėje pažymėta, kad krikščionybę pirmiausia priėmė ne didysis kunigaikštis Vladimiras Sviatoslavičius, o „narsioji senovės kazokų tauta“. Taigi būtent šiai tautai, gyvenusiai šiose žemėse, buvo suteikta pirmenybė tam tikrais politiniais ir ideologiniais pagrindais kurti (Kijevo) Rusios valstybę. Ši nuostata tapo minties apie politinę ukrainiečių tautos nepriklausomybę ir jos teisę kurti savo valstybę pagrindu.

Visų pirma Ukraina buvo apibrėžta kaip respublika, kurioje valdžios institucijos renkamos ir valstybės valdžia vykdoma pagal jos padalijimo į įstatymų leidžiamąją (Vyriausioji rada), vykdomąją (vadovavo etmonas) ir teisminę (Generalinis teismas) valdžias principą.

Ukrainos užsienio politika turėjo būti grindžiama geros kaimynystės principu ir abipusiškai naudingu bendradarbiavimu su kitomis valstybėmis, o pirminiame Konstitucijos II skyriaus tekste buvo suformuluotas Ukrainos suvereniteto ir jos sienų neliečiamumo principas.

Cituoju originalą: „Kiekviena valstybė atsiranda ir gyvuoja dėl to, kad jos sienos yra neliečiamos. Todėl ir mūsų Tėvynės, Mažosios Rusios, teritorija tarp savo sienų, įtvirtintų sutartyse su Lietuvos ir Lenkijos Valstybe, garsiąja Osmanų Porta ir Maskvos imperija, tegul nenukenčia nei nuo užpuolimo, nei nuo neteisėto sprendimo.“

Itin daug dėmesio buvo skirta kovai su korupcija ir valstybės turto vogimu, sužeistųjų ir žuvusių kazokų šeimų socialinei apsaugai; valstybė taip pat buvo įsipareigojusi rūpintis už jos sienų nelaisvėje atsidūrusiais savo piliečiais.

Svarbu tai, kad Konstitucija buvo parengta nė kiek neabejojant, jog greitai bus grįžta į Tėvynę ir ji turės juridinę galią visoje Ukrainoje. Todėl tuo metu, kai buvo baigta rengti, Konstitucija atrodė visiškai tikrovė, nors jos autoriui nepavyko pasiekti to, ko troško.

Vis dėlto, toliau plėtojant Ukrainos valstybingumo idėją, Pylypo Orlyko konstitucija tapo svarbia atrama, savotišku kovos dėl nepriklausomos Ukrainos valstybės sukūrimo simboliu.

Neatsitiktinai žymus prancūzų filosofas Voltaire'as, susipažinęs su šio pakto nuostatomis, pasakė, kad „Ukraina visada siekė laisvės“.

XIX a. viduryje Ukrainoje buvo formuojama tautų lygybės, asmens laisvės ir valstybės valdžios ribojimo konstitucija ir įstatymu doktrina. Istorijos požiūriu ji paprastai laikoma ne tik filosofinės ir politinės minties pakraipa, bet ir pasipriešinimo Rusijos imperijos vykdytai visokio pobūdžio Ukrainos nacionalinės idėjos apraiškų slopinimo politikai reiškinys.

Minėtoji doktrina buvo grindžiama politinėmis vertybėmis, kurios tuo metu Europoje jau buvo praktiškai įtvirtinamos, ir kūrybiškai iš naujo apmąstyta ankstesnių ukrainiečių kartų sukaupta valdymo patirtimi. Ši doktrina reiškė, kad prasidėjo naujas ukrainiečių tautos nacionalinio atgimimo etapas.

Intelektualų bendruomenė, žinoma kaip Kirilo ir Metodijaus brolija, atliko vieną pagrindinių vaidmenų įtvirtinant ir plėtojant nacionalines konstitucines tradicijas. Šios bendruomenės steigėjai ir aktyvūs dalyviai buvo Tarasas Ševčenka, Nikolajus Kostomarovas, Panteleimonas Kulišas, Mykola Hulakas, Georgijus Andruzkis ir daugelis kitų Ukrainos inteligentijos atstovų.

Šios brolijos narių politiniai idealai buvo konstitucinis valstybingumas, valdymo forma respublika, federalizmas esant didelei vietos autonomijai, baudžios panaikinimas, laisva darbo

jėga, demokratinės piliečių teisės ir laisvės. Šie idealai buvo įtvirtinti ne tik filosofiniuose, politiniuose darbuose ir meno kūrinuose, bet ir konstitucijų projektuose kaip politinės ir teisinės reikšmės dokumentuose. Žymiausias iš jų – G. Andruzio 1850 m. projektas „Respublikos konstitucijos kontūrai“.

Minėtasis projektas valdžiai sudavė tikrą smūgį. Visų pirma jame buvo numatyta sukurti Slavų valstybę (konfederaciją), turėjusią suvienyti septynias valstybes, kurios turėtų būti padalytos į regionus, regionai – į rajonus, rajonai – į bendruomenes. Valstybės valdžia konfederacijoje turėjo būti įgyvendinama paskirsčius įstatymų leidžiamąsias, vykdomąsias ir teismines funkcijas valstybės valdžios institucijoms. Konkrečiai kalbant, aukščiausiaja valstybės įstatymų leidžiamąja institucija autorius laikė Įstatymų leidžiamąjį susirinkimą, įstatymų vykdomąja institucija – Valstybės tarybą, o teismine – Sąžiningą teismą.

Kaip yra pažymėję istorikai, Slavų konfederacijoje, G. Andruzio manymu, galėjo susivienyti visų pirma ukrainiečių, baltarusių, lietuvių ir kitos tautos. Tačiau vieta Rusijai šioje konfederacijoje nebuvo numatyta.

Tikrojo konstitucinio proceso Ukrainoje pradžią logiška sieti su Rusijos imperijos, kaip vienos valstybės, žlugimu, kai nuo jos atsiskyrė tam tikros tautos, gyvenusios joje buvusiose istorinėse savo žemėse.

Žlugus autokratinėi valdžiai, Ukrainoje buvo keletas mėginimų sukurti tautinę valstybę. Buvo tokie savarankiški valstybės dariniai: Ukrainos Liaudies Respublika, Vakarų Ukrainos Liaudies Respublika, etmonatas ir direktoratas.

Savo ruožtu kiekvienoje iš jų buvo rengiami ir konstitucinės reikšmės aktai, turėję įtvirtinti Ukrainos valstybės sandaros formą (universalai, statutai, konstitucijos ir kt.).

Be abejo, šiuose aktuose skyrėsi valstybės mechanizmo kūrimo detalės, tačiau jie visi kilo iš tų pačių principų, būtent:

- pirma, Ukraina yra suvereni ir nepriklausoma valstybė, kurios valdymo forma yra respublika;
- antra, visa valdžia valstybėje priklauso ukrainiečių tautai ir yra įgyvendinama visų pirma per demokratiškai išrinktas atstovaujamasias institucijas;
- trečia, vienintelę valstybės valdžią įgyvendina įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės institucijos;
- ir galiausiai, ketvirta, Ukrainoje įgyvendinama vietos savivalda, o jos piliečių teisės ir laisvės įtvirtinamos konstitucijoje.

Šie aktai kartu su Michailo Dragomanovo, Mykolos Michnovskio, Stanislavo Dnistrianskio ir kitų tų laikų nacionalinių konstitucionalistų konstitucijų projektais laikytini nacionalinės konstitucinės minties lobyno dalimi.

Sovietinio laikotarpio Ukrainos konstitucionalizmą vargu ar galima laikyti nepriklausomu teisiniu reiškiniu, nes beveik nuo pat pradžių jis buvo gana smarkiai veikiamas centralizuotos ideologijos kontrolės.

Ukrainos žemėje sovietų valdžia siekė įgyti tinkamą teisinį pagrindą ir veikti teisiškai. Todėl pirmoji sovietinio laikotarpio konstitucija, kaip priešprieša visų ankstesnių konstitucijų projektams, Ukrainoje atsirado gana anksti – 1918 m.

Šios ir ypač kitų sovietinės Ukrainos konstitucijų turinys buvo gana tolimas kitoms Europos konstitucijoms, visų pirma dėl oficialaus orientavimosi į vienpartinę politinę sistemą, perdėto beveik visų viešojo gyvenimo sričių nacionalizavimo, esminio privačios nuosavybės instituto nepripažinimo ir kt.

Ukrainos SSR Aukščiausiosios Rados 1990 m. liepos 16 d. priimta Ukrainos valstybės suvereniteto deklaracija gali būti laikoma naujausių Ukrainos konstitucinių reformų pradininke. Šiame akte buvo skelbiamas Ukrainos valstybės suverenitetas, Respublikos valdžios viršenybė, nepriklausomumas, vientisumas ir nedalomumas šalies teritorijoje, Ukrainos nepriklausomybė ir lygiateisiškumas užsienio santykių srityje.

Dėl nestabilios politinės padėties visuomenėje, nuolatinės prezidento ir parlamento konfrontacijos vėlesnis konstitucinis procesas buvo įtemptas. Kaip kompromisinė priemonė, 1995 m. birželio mėn. buvo sudaryta Ukrainos Aukščiausiosios Rados ir Ukrainos prezidento konstitucinė sutartis. Pagal ją Ukrainos prezidentas buvo pripažintas valstybės ir įstatymų vykdomosios valdžios vadovu, o Ukrainos Aukščiausioji Rada – vienintele įstatymų leidžiamosios valdžios institucija. Sutartyje taip pat buvo skelbiama, kad valstybės valdžia vykdoma remiantis jos padalijimu į įstatymų leidžiamąją, vykdomąją ir teisminę.

Ukrainos Aukščiausioji Rada 1996 m. birželio 28 d. priėmė mūsų valstybės pagrindinį įstatymą – Ukrainos Konstituciją, kuri įsigaliojo tą pačią dieną. Nuo tada ši diena Ukrainoje yra valstybinė šventė.

Akivaizdu, kad naujoji Ukrainos Konstitucija iš karto neišsprendė visų sudėtingų problemų, su kuriomis Ukraina susidūrė pereinamuoju laikotarpiu. Vis dėlto pažymėtina, kad pagal joje nustatytą valstybės mechanizmo modelį, taip pat techniniu ir juridiniu požiūriu ji buvo pripažinta (visų pirma Venecijos komisijos) puikiu dokumentu, užėmusiu išskirtinę vietą tarp Europos šalių konstitucijų.

Vis dėlto, žinomo konstitucionalisto Volodymyro Šapovalo teigimu, 1996 m. Konstitucija buvo rengiama kaip „valstybės, o ne pilietinės visuomenės pagrindinis įstatymas“. Tačiau, jo manymu, konstituciją įprasta laikyti ne tiek valstybės, kiek pilietinės visuomenės teisės aktu, „t. y. aktu, kuris tvirtai ir veiksmingai apriboja valstybės (kartu ir demokratinės) valdžią“.

Be to, kaip teisingai pažymėjo Europos Tarybos Vietos ir regioninės valdžios kongreso atstovė Michelle Gegen, „remiantis Europos Tarybos Regioninės asamblėjos prieš maždaug penkerius metus atliktos stebėsenos rezultatais padaryta išvada, kad Ukraina tebėra centralizuota valstybė“. Ji taip pat pažymėjo, kad „šią tendenciją galbūt galima paaiškinti asmeninėmis pareigūnų ambicijomis, atsakomybės baime ar bėgštamumu, kad vietos savivaldos institucijos ribos centrinės valdžios įtaką“.

Dėl šių ir kitų politinių aplinkybių buvo sumanyta keisti atskiras Ukrainos Konstitucijos nuostatas, visų pirma siekiant, kad vienose rankose nebūtų įmanoma sutelkti pernelyg daug valdžios.

Dėl to 2004 m. gruodžio 8 d. parlamentas priėmė Ukrainos Konstitucijos keitimo įstatymą. Pagal šį įstatymą Ukrainos Aukščiausioji Rada įgijo tikrus įgaliojimus sudaryti Vyriausybę, o Ukrainos prezidento įgaliojimai daryti poveikį įstatymų vykdomajai valdžiai buvo atitinkamai apriboti, t. y. nustatyta parlamentinė ir prezidentinė valdymo forma.

Tačiau praktikoje 2004 m. padarytos Ukrainos Konstitucijos pataisos ne tik neleido formuoti konstitucinių pilietinės visuomenės principų, bet ir nepanaikino tam tikrų prieštaravimų, nuo pat pradžių įtvirtintų Ukrainos Konstitucijoje.

Antai Čikagos universiteto profesorius, Nobelio premijos laureatas Rogeris Myersonas, komentuodamas Ukrainos konstitucinę santvarką, teigia, kad „modelis, pagal kurį valstybės vadovo įtaka vyriausybei yra gana menka, o jo vykdoma vietos valdžios institucijų kontrolė didelė, paprasčiausiai skaldo Ukrainos visuomenę ir deda pagrindus neišsprendžiamam konfliktui“.

Be to, svarstant ir priimant šį įstatymą buvo pažeista konstitucinė procedūra ir šiuo pagrindu Ukrainos Konstitucinis Teismas savo 2010 m. rugsėjo 30 d. sprendimu jį paskelbė antikonstituciniu. Todėl pagal Ukrainos Konstituciją minėtasis įstatymas neteko galios ir buvo atkurtas 1996 m. redakcijos Ukrainos Konstitucijos galiojimas.

2010 m. pavasarį Ukrainoje vyko valstybės vadovo rinkimai, kuriuos, nedidele persvara aplenkęs artimiausią varžovą, laimėjo Viktoras Janukovyčius. Daugumos politikų vertinimu, dėl jo, kaip Ukrainos prezidento, veiksmų patirta didžiausių Ukrainos nepriklausomybės laikotarpiu socialinių, ekonominių ir užsienio politikos nesėkmių, o tai paskatino visuomenę protestuoti.

Ukrainos prezidento V. Janukovyčiaus atsisakymas praėjusių metų lapkritį Vilniuje vykusiame aukščiausiojo lygio susitikime pasirašyti Europos Sąjungos asociacijos susitarimą sukėlė ypatingą įvairių Ukrainos gyventojų sluoksnių nepasitenkinimą.

Valdžios atsakas buvo neadekvatus, ji brutaliai išsklaidė taikius protestuotojus sostinės Nepriklausomybės aikštėje (Maidane), o paskui panaudojo ir šaunamuosius ginklus, buvo daug žmonių aukų. Prezidentas ir jo parankiniai iš Ukrainos pabėgo į Rusijos Federaciją.

Tragiški 2014 m. pradžios įvykiai paveikė ir konstitucinį procesą mūsų valstybėje.

2014 m. vasario 21 d. Ukrainos Aukščiausioji Rada Konstitucijoje nustatyta 386 balsų dauguma priėmė įstatymą dėl tam tikrų 2004 m. gruodžio 8 d. redakcijos Ukrainos Konstitucijos nuostatų atnaujinimo.

Tačiau centrinės valdžios ir vietos savivaldos konflikto priežastys, dėl kurių įspėjo profesorius R. Myersonas, liko nepašalintos. Kai kurios politinės jėgos, turinčios finansinę, karinę ir politinę Rusijos Federacijos paramą, spekuliuodamos būtent šiomis priežastimis, toliau skaldo Ukrainos visuomenę.

Neatsitiktinai Krymas buvo aneksuotas, marionetinės liaudies respublikos kuriamos ir kiti pačiam nepriklausomos Ukrainos egzistavimui grėsmę keliantys įvykiai vyksta išskėlus didesnės autonomijos suteikimo regionams šūkius.

Dėl tikrų Ukrainos patriotų didvyriškumo ir pasiaukojimo, taip pat dėl demokratiškos šalies vadovų ir visuomenės paramos Ukraina sugebėjo sustabdyti ardomuosius procesus. Tačiau sukrečiantys pastarojo meto įvykiai rodo, kad opias problemas būtina nedelsiant reglamentuoti konstituciniu lygmeniu.

Šiuo požiūriu visuomenė daug vilčių deda į Ukrainos Prezidentą Petro Porošenką, kuris neseniai parlamentui pateikė Ukrainos Konstitucijos keitimo įstatymo projektą.

Ekspertų nuomone, preliminarai šio projekto nuostatų analizė suteikia pagrindą teigti, kad pagaliau siūloma žengti pirmuosius žingsnius valdžios decentralizavimo, taip pat komandinės ir skirstomosios sistemos panaikinimo link.

Visų pirma siūloma nustatyti, kad administracinio ir teritorinio suskirstymo subjektai yra ne sritys, rajonai, miestai, gyvenvietės ir kt., o tik trys vienetai: regionai, rajonai ir bendruomenės. Pasiūlymas panaikinti vertikalią visų lygmenų valstybės administracijų struktūrą taip pat buvo teigiamai įvertintas.

Teritorinėms bendruomenėms pagaliau turėtų būti suteikta tikra galimybė neatidėliotinus vietos klausimus spręsti panaudojant finansinius ir materialinius regiono išteklius. Taip pat siūloma panaikinti faktinę vietos savivaldos institucijų priklausomybę nuo įstatymų vykdomosios valdžios ir padidinti jų įtaką visose vietos gyvenimo demokratinio tvarkymo srityse. Taigi, deramai decentralizavus valstybės valdžią, sprendimų visais vietos klausimais priėmimas bus perduotas teritorinėms bendruomenėms. Tai turėtų skatinti piliečių aktyvumą ir iš tiesų užtikrinti jų teisę dalyvauti tvarkant valstybės reikalus – tai garantuojama Ukrainos Konstitucijoje.

Konstitucija – tai steigiamosios valdžios, kuri priklauso tik tautai, aktas. Todėl ukrainiečių tauta – visų tautybių Ukrainos piliečiai turėtų būti pagrindinis konstitucinio proceso subjektas. Pagal Ukrainos Konstitucijos 5 straipsnį pati tauta yra suvereniteto turėtoja ir

vienintelis valdžios Ukrainoje šaltinis, teisė spręsti dėl Ukrainos konstitucinės santvarkos ir ją keisti priklauso tik tautai.

Istorinė patirtis taip pat rodo, kad, siekiant sėkmingai įvykdyti konstitucinio proceso užduotis, šiame procese turėtų aktyviai dalyvauti ne tik valstybės valdžios ir vietos savivaldos, bet ir pilietinės visuomenės institucijos.

Kartu pažymėtina, kad konstitucinis procesas turėtų būti vykdomas tik Ukrainos Konstitucijoje nustatytu būdu ir laikantis joje įtvirtintų reikalavimų, o dėl jo rezultatų teisėtumo neturėtų kilti abejonių.

Vienas iš tokių reikalavimų – privalomas Ukrainos Konstitucijos keitimo įstatymų projektų svarstymas parlamente, kuris gali vykti tik tuo atveju, jei Ukrainos Konstitucinis Teismas pateikia nuomonę dėl jų atitikties Ukrainos Konstitucijos 157 ir 158 straipsnių reikalavimams.

Konkrečiau kalbant, pagal pagrindinio įstatymo 157 straipsnį Ukrainos Konstitucijos keitimo įstatymo projekte negali būti numatyta panaikinti ar apriboti žmogaus ir piliečių teises bei laisves, projektu negali būti siekiama panaikinti nepriklausomybę ar pažeisti Ukrainos teritorinį vientisumą. Be to, Ukrainos Konstitucijos negalima keisti esant karo ar nepaprastajai padėčiai.

Ukrainos Konstitucijos 158 straipsnyje taip pat nustatyti procedūriniai apribojimai, kuriais siekiama užtikrinti konstitucinės santvarkos stabilumą.

Verta paminėti, jog Ukrainos Konstitucinis Teismas per visą savo veiklos laikotarpį tokiais klausimais pateikė 24 nuomones ir aštuoniose iš jų pripažino, kad įstatymų projektai neatitinka minėtų Ukrainos pagrindinio įstatymo nuostatų, vadinasi, parlamentas negalėjo jų svarstyti, kad būtų galima juos priimti.

Taigi Ukrainos Konstitucinis Teismas kartu su Ukrainos Aukščiausiąja Rada ir Ukrainos prezidentu yra svarbus nacionalinio konstitucinio proceso dalyvis.

Pabaigoje noriu padaryti tam tikras išvadas:

– pirma, ukrainiečių tauta visada rėmė demokratinę savo valstybės sistemą. Su šalies konstituciniu procesu susijęs istorinio paveldo aktų turinys rodo, kad jie buvo kuriami vadovaujantis demokratinės bendruomenės visuotinai pripažįstamais principais ir žmogiškosiomis vertybėmis, o kartais netgi buvo pažangesni;

– antra, tikrai nepriklausoma ir suvereni konstitucinė Ukrainos valstybė gali būti kuriama tik jeigu Europos Sąjungos valstybių narių pavyzdžiu valdžios decentralizavimas yra įgyvendinamas vietos bendruomenėms suteikiant tikras teises spręsti vietos svarbos klausimus;

– ir galiausiai, trečia, pagrindinis konstitucinio proceso subjektas yra ukrainiečių tauta, kuri vienintelė turi konstitucinę teisę spręsti dėl valstybės konstitucinės santvarkos.

Gerbiamieji kolegos! Kaip sakoma, draugą nelaimėje pažinsi. Daug iškentėjusių Ukrainos žemę ištiko didelė bėda.

Už teisę būti savo namų šeimininkais jau sumokėjome didelę kainą. Tačiau vadinamosios broliškos valstybės išpuoliai toli gražu nesibaigia. Vis dėlto esu įsitikinęs, kad mes, ukrainiečiai, šiuos sunkumus įveiksime, nes stiprybės kovoti mums teikia laisvės siekis ir mūsų tikrų draugų parama.

Todėl, naudodamasis šia proga, nuoširdžiai dėkoju Jos Ekscelencijai Lietuvos Respublikos Prezidentei Daliai Grybauskaitei, Lietuvos Respublikos Seimo ir Vyriausybės vadovams, taip pat visiems Lietuvos Respublikos žmonėms už paramą ukrainiečių tautai jai sunkiu metu.

Mūsų tautos jau išlaikė draugystės egzaminą, todėl tegul mūsų draugiški santykiai visada tokie išlieka ir daugiau jokios nelaimės tegul neateina į mūsų namus.

Brangūs draugai, linkiu jums laimės, sveikatos, taikios padangės ir Dievo palaimos dirbant visus gerus savo darbus ir įgyvendinant siekius tiek darbe, tiek asmeniniame ir šeimos gyvenime!

Dėkoju už dėmesį!